

в уголовном процессе. Вопрос посредничества для нашего государства является новым и требует законодательного закрепления. Автор статьи надеется, что именно в данном направлении в дальнейшем будет двигаться законодательная деятельность отечественного законодателя, и пробелы законодательства по этому вопросу в будущем будут четко регламентированы и в нашем государстве.

Выводы. Уголовно-процессуальное законодательство Республики Молдова на современном этапе активно использует разнообразные средства упрощения судебного рассмотрения уголовных дел для разгрузки судебной системы и гуманизации уголовного судопроизводства в целом. Внедрение институтов судебного компромисса, восстановительного и согласительного правосудия в уголовно - процессуальное законодательство Молдовы помогает снять излишнюю бюрократизацию уголовного судопроизводства и делает его доступным для лучшего понимания граждан.

Литература:

1. Закон Республики Молдова «О медиации» от 14.06.2007 г. № 134-XVI [Электронный ресурс] – <http://arbitraj.chamber.md/index.php?id=143>
2. Уголовно-процессуальный кодекс Республики Молдова [Электронный ресурс] – http://www.pravo.org.ua/files/_.pdf
3. Уголовный кодекс Украины: по состоянию на 7 апр. 2013 г. - Серия изданий «Официальный документ». - К.: Велес 2013. - 160 с. - (Серия изданий «Официальный документ»).
4. Уголовно-процессуальный кодекс Украины: по состоянию на 21 августа. 2013 г - отвечает офиц. тексту - М.: Изд. ПАЛИВОДА А.В. 2013. - 382 с. - (Кодексы Украины).

APRECIEREA RAPOARTELOR DE EXPERTIZĂ A MICROOBIECTELOR DE CĂTRE ORGANUL DE URMĂRIRE PENALĂ ȘI DE INSTANȚA DE JUDECATĂ

Constantin PISARENCO,
doctorand

SUMMARY

The specificity of detection, lifting and keeping of micro objects condition evaluation of the expert who has researched these items. Primary appreciation to the following aspects: compliance of the procedural rules and microscopic examination; completeness of the study; authenticity and completeness of the material used; reliability and validity of the micro objects, their place in the system of other evidence.

Keywords: micro objects, expert, conclusion, prosecuting agency, court instance

REZUMAT

Specificul depistării, ridicării și păstrării microobiectelor condiționează anumite particularități ale verificării și evaluării concluziei expertului care a cercetat aceste obiecte. Așadar, urmează a fi apreciate anumite aspecte: respectarea prevederilor procesuale, dispunerea și efectuarea expertizei microobiectelor, investigația exhaustivă și deplinătatea utilizării materialului, veridicitatea și fundamentarea concluziilor, precum și locul acestora în cadrul probatoriului.

Cuvinte-cheie: microobiecte, rapoarte de expertiză, organ de urmărire penală, instanța de judecată

Introducere. *Concluziile expertului, ca și orice alt mijloc de probă, sînt apreciate de către ofițerul de urmărire penală și de instanța de judecată. Aceste concluzii sînt apreciate sub două aspecte. În primul rînd, e apreciată utilitatea concluziilor expertului în calitate de mijloc de probă referitor la purtătorul sursei informaționale al datelor constatate. În al doilea rînd, sînt supuse aprecierii datele faptice constatate, și anume probatoriul pe cauză. Aceste aspecte sînt direct interdependente [1].*

Scopul studiului a fost de a selucida particularitățile verificării și evaluării concluziei expertului care a cercetat microobiectele de către organul de urmărire penală și de instanța de judecată.

Materiale și metode aplicate. Au fost consultate literatura de specialitate la tema de cercetare, registrele electronice ale bibliotecilor de profil, inclusiv cărți și articole de reviste etc. Pentru atingerea scopului prestabilit, au fost aplicate diferite metode de cercetate științifică: inductivă și deductivă, comparativă, logică și alte metode de analiză a datelor factice.

Rezultate obținute și discuții. Specificul depistării, ridicării și păstrării microobiectelor condiționează anumite particularități ale verificării și evaluării concluziei expertului care a cercetat aceste obiecte.

În conformitate cu art. 90 din CPP al Republicii Moldova [2], raportul de expertiză este inclus în lista probelor, care, conform art. 101 CPP, “urmează să fie apreciat din punct de vedere al pertinentei, concludenței, utilității și veridicității lui, iar toate probele în ansamblu – din punct de vedere al coroborării lor” [3, c. 82].

În primul rînd, la primirea re-

zultatelor expertizei microobiectelor, organul de urmărire trebuie să verifice legalitatea modului de obținere a datelor faptice (probelor). Apoi trebuie să verifice și să evalueze perfectarea procesuală, precum și corectitudinea și caracterul complet al soluționării problemelor înaintate spre expertiză. În conformitate cu art. 151 CPP al RM, după efectuarea investigațiilor necesare, expertul întocmește în scris un raport, pe care îl semnează și aplică ștampila. Astfel, documentul prezentat de către expert – concluzia – trebuie să corespundă formei procesuale definite, prevăzute de legislație, în care se indică: când, unde și cine (numele, prenumele, studiile, specialitatea) a efectuat expertiza; faptul informării expertului despre răspunderea penală pentru prezentarea cu bună știință a unor concluzii false; titlul, gradul științific și, după caz, funcția persoanei care a efectuat expertiza; actul prin care s-a dispus efectuarea expertizei; persoanele care au asistat la efectuarea expertizei; materialele utilizate de către expert, investigațiile efectuate, operațiunile de efectuare a expertizei, metodele, programele și echipamentele utilizate; întrebările adresate expertului; concluziile pe marginea întrebărilor. Dacă, în cursul efectuării expertizei, expertul constată circumstanțe ce prezintă interes pentru cauza penală, dar cu privire la care nu i s-au pus întrebări, el are dreptul să le menționeze în raportul său.

Organul de urmărire trebuie să se convingă nu numai de acest fapt, dar și de faptul că cercetările au fost efectuate de persoane competente, versate anume în domeniul științei (tehnicii) necesar pentru investigație. Acest fapt poate fi confirmat de: studiile persoanelor în cauză – generale sau speciale, activitatea științifică de cercetare, vechimea în muncă pe specialitate și în funcția de expert.

De asemenea, este verificată

imparțialitatea expertului privind rezultatul cazului («pentru prezentarea cu bună știință a concluziilor false, expertul poartă răspundere în conformitate cu art. 312 din Codul penal», art. 88 CPP al RM). În continuare, în conformitate cu cerințele legislației, se verifică temeiul documentului procesual în baza căruia a fost efectuată expertiza: cine a asistat la efectuarea ei; ce materiale a utilizat expertul; ce probe materiale, mostre și alte obiecte au fost supuse investigației; ce investigații concrete au fost efectuate; ce metode au fost aplicate și dacă sînt ele suficient de sigure, precum și circumstanțele care au importanță pentru caz și stabilite la inițiativa expertului însuși. Se precizează conformitatea mersului și rezultatelor cercetării tuturor sarcinilor puse în fața expertizei și cercetării obiectelor prezentate (inclusiv a ambalajelor acestora).

Deseori în concluziile experților se întîlnesc așa-numitele *redactări ale deciziei despre desemnarea expertizei*: modificarea întrebărilor organului de urmărire (diminuarea sau mărirea numărului acestora), formulărilor, modificarea textului, nume diferite date obiectelor prezentate spre investigație. În cazuri individuale, experții menționează redactarea lor sau, în genere, nu indică nimic.

Mulți ofițeri de urmărire penală, acceptînd în esență astfel de modificări, nu fac o evaluare corectă a acțiunilor expertului care își depășește atribuțiile. Totuși, uneori expertul este nevoit să se ocupe de redactarea întrebărilor, de denumirea obiectelor cercetării, din cauza alfabetismului profesional al ofițerilor de urmărire, din lipsa materialelor instructive și instructiv-metodice.

Totodată, orice corectare, redactare a textului și a întrebărilor formulate, excluderea lor din inițiativa experților etc. pot fi îndeplinite numai la etapa de pregătire a lor și nu trebuie să fie reflectate în concluzia expertului. Legea nu îi acordă acest drept.

La apariția îndoielilor privind caracterul complet sau valabilitatea concluziei expertului, poate fi numită o expertiză suplimentară sau repetată. În conformitate cu art. 148 CPP al RM, dacă organul de urmărire penală care a dispus efectuarea expertizei, la invocare de către una dintre părți sau din oficiu, ori instanța de judecată, la cererea uneia dintre părți, constată că raportul expertului nu este complet, iar această deficiență nu poate fi suplinită prin audierea expertului, se dispune efectuarea unei expertize suplimentare de către același expert sau de către un alt expert.

Se dispune expertiza suplimentară dacă concluziile expertului sînt neclare, contradictorii, neîntemeiate, dacă există îndoieli în privința lor și aceste deficiențe nu pot fi înlăturate prin audierea expertului sau dacă a fost încălcată ordinea procesuală de efectuare a expertizei, poate fi dispusă efectuarea unei expertize repetate de către un alt expert sau alți experți. La efectuarea expertizei repetate se poate pune și chestiunea autenticității metodelor utilizate anterior. Primul expert poate participa la efectuarea expertizei respective pentru a da explicații, însă nu poate participa la efectuarea investigațiilor și la finalizarea concluziilor.

Dacă concluzia expertului nu este destul de clară, are lacune pentru acoperirea cărora nu sînt necesare cercetări suplimentare sau dacă a apărut necesitatea de a preciza metodele folosite de expert, organul de urmărire penală sau instanța au dreptul să interogheze expertul, respectînd normele prevăzute de articolele corespunzătoare (art. 87-88 CPP al RM).

În cazul în care organul de urmărire nu este satisfăcut de cercetarea efectuată sau se îndoiește de obiectivitatea și valabilitatea metodologiei utilizate, el are dreptul să recurgă la consultația specialistului în domeniul microobiectelor cercetate.

Toate datele obținute în urma verificării concluziei expertului vor fi

contrapuse de ofițer atît între ele, cît și cu alte materiale din dosar, elucidînd astfel dacă faptele stabilite de expert nu contrazic exactitatea celor care au fost deja stabilite pentru cazul dat.

Evaluarea concluziei expertului asupra rezultatelor cercetării microobiectelor include, în afară de tezele generale menționate mai sus, și verificarea tuturor condițiilor, circumstanțelor apariției sau existenței sursei sau purtătorului de microobiecte: locul, timpul și mecanismul formării lor, în legătură cu comiterea crimei, precum și acțiunile de căutare și detectare, fixare și ridicare, păstrare și trimitere la expertiză.

Astfel, apreciind datele inițiale la desemnarea cercetării experte a microobiectelor, trebuie de luat în considerație:

1) corectitudinea acțiunilor legate de căutarea și detectarea, fixarea și ridicarea obiectelor – surselor posibile (purtători) de microobiecte împreună cu ambalajul lor și păstrarea pînă la expertiză;

2) originea sursei, purtătorului de microobiecte (timpul, locul, alte date);

3) acțiuni străine asupra sursei, purtătorului de microobiecte (durata existenței sau utilizării lui, reparația efectuată, curățarea, vopsirea etc.);

4) locul, timpul, mecanismul interacțiunii (contactului) obiectelor comparate, la comiterea crimei;

5) date despre prezența sau absența interacțiunii dintre obiectele comparate pînă la comiterea crimei;

6) acțiuni concrete cu obiectele comparate (sursa și purtătorul microobiectelor), condițiile de păstrare și utilizare după comiterea crimei pînă la ridicarea lor.

De asemenea, trebuie verificate și condițiile de efectuare a expertizei, faptul că în această perioadă nu a fost posibil un transfer aleatoriu de microobiecte între obiectele comparate sau modificarea localizării microobiectelor.

Pentru soluționarea corectă a

problemelor verificării și evaluării rezultatelor lucrului expertului, a conținutului acestuia, organul de urmărire (procurorul, instanța) trebuie să aibă o reprezentare generală despre esența expertizei în cauză a microobiectelor ca totalitate a particularităților ce o caracterizează (lucrul, obiectul, metodologiile de cercetare, cunoștințele speciale ale experților) și validitatea științifică a ei.

La utilizarea rezultatelor cercetărilor experte ale microobiectelor în investigarea crimelor pot fi examinate cîteva opțiuni [5].

Cînd acuzatul recunoaște, de exemplu, faptul contactului dintre el și victimă, obiectele de la locul faptei, uneltele și mijloacele comiterii crimei, depozițiile lui pot servi drept mijloc de verificare a concluziilor expertului: 1) ele pot să nu coincidă cu concluzia expertului privind lipsa obiectelor intertransferabile (de exemplu, în caz de autoincriminare); 2) ele pot să coincidă cu concluzia expertului și să ducă la detectarea surselor și purtătorilor suplimentari de microobiecte, de exemplu, care intră în setul de haine, și la efectuarea expertizei obiectelor noi. Toate acestea pot duce la fortificarea valorii probatoare a concluziei.

Verificarea minuțioasă a depozițiilor acuzatului poate duce la obținerea probelor suplimentare (noi), la depășirea poziției false a acestuia. În afară de aceasta, trebuie de clarificat dacă obiectele comparate au fost supuse aceleiași prelucrări, dacă au fost supuse aceluiași metode de cercetare; de verificat dacă expertul a interpretat corect rezultatele cercetării, ținînd cont de specificul obiectelor, metodelor și tehnicilor cercetării, de particularitățile și proprietățile evidențiate, dacă el a indicat în partea de sinteză și în concluzii aceleași particularități ca și în partea investigativă.

La studierea practicii evaluării concluziilor expertizei e necesar de menționat că principala carență a cercetărilor de expertiză a mi-

croobiectelor este utilizarea unui set incomplet de metode și mijloace pentru diagnosticarea lor și mai ales pentru identificarea lor. Cauzele acestor carențe ale cercetării experte a microobiectelor, precum și ale utilizării informației despre ele, după părerea noastră, constau în următoarele:

1) o cantitate foarte mică de material ce nu permite cercetarea completă a microobiectului cu aplicarea unui set de metode necesar și suficient;

2) lipsa echipamentului necesar (microscopie de cercetare cu capacitate de rezoluție înaltă, aparate universale și sensibile, reactivi și materiale auxiliare);

3) pregătirea slabă a ofițerilor în problema detectării, ridicării microobiectelor și utilizării informației despre ele în probatoriul pe cazurile penale;

4) pregătirea și experiența profesională insuficientă a experților în cercetarea microobiectelor;

5) nu există pregătire și specializare centralizată a experților în cercetarea microobiectelor;

6) nu există literatură metodică suficientă pentru ofițeri și experți;

7) nu se valorifică potențialul științific al Academiei «Ștefan cel Mare» a MAI RM și al Academiei de Științe a Moldovei pentru instruirea lucrătorilor-practicieni.

Remediarea acestor deficiențe și a motivelor care le condiționează va contribui la creșterea rolului microobiectelor în descoperirea crimelor [3, p. 85].

Determinarea unor obiecte, grupuri și fapte individuale concrete în cadrul cercetării de expertiză permite utilizarea acestor rezultate în circumstanțele concrete ale cazului penal.

Г. Л. Грановский propune următoarea definiție a noțiunii de *sarcină a expertizei*: «Sarcina expertizei reprezintă obiectul activității expertului orientate spre transformarea practică a potențialei informații probatoare, conținute în datele inițiale,

în informație probatoare actuală despre circumstanțele importante pentru soluționarea corectă a cazului penal sau civil» [6].

Identificarea reprezintă cea mai complicată sarcină a cercetării microobiectelor de aproape orice tip. Savanții caută permanent metode noi, care permit stabilirea diferențelor la materiale analoage. În cazul cercetării urmelor de sânge, spermă și alte materiale biologice, în prezent această sarcină poate fi realizată cu succes cu ajutorul analizei ADN. Pentru multe alte tipuri de microobiecte identificarea este încă imposibilă.

Reconstituirea după urmele materiale, inclusiv după microobiecte, poate ajuta la soluționarea problemei evenimentului crimei. Acest fapt este deosebit de important în cazurile crimelor neclare, când nu există martori ai comiterii. Reconstituirea poate fi o sarcină dificilă, bazată pe un număr mare de diferite tipuri de urme, în alte cazuri – simplă și poate include doar un singur tip de urme.

Drept exemplu pentru reconstituirea parțială poate servi stabilirea faptului interacțiunii de contact a victimei cu unealta crimei. Drept temei pentru reconstituire servește totalitatea de proprietăți ale obiectelor aflate în contact:

a) amplasarea unică în zona interacțiunii particulelor aleatorii și urmelor de substanță de natură variată;

b) compoziția fibroasă unică a materialelor textile ale hainelor în regiunea leziunilor;

c) mecanismul unic de formare a deteriorărilor pe hainele, corpul victimei și a urmelor-aplicări pe unealta crimei în procesul interacțiunii.

Evidențierea totalității irepetabile a tuturor particularităților este foarte importantă pentru stabilirea faptului interacțiunii de contact între victimă și unealta crimei.

Cercetările lui A. Л. Федорцов confirmă că astfel de urme de contact dintre unealtă și corpul și hai-

na persoanei, precum sânge, păr, microparticule și celule izolate de organe și țesuturi, particule de fibre din materialul hainei, în comun cu particularitățile deteriorării hainelor și corpului, în virtutea irepetabilității combinației particularităților, pot fi considerate ca un complex individual [7].

Totuși, un fapt descurajator pentru stabilirea faptului interacțiunii de contact, pînă nu demult, era lipsa principiilor de evaluare a importanței urmelor identificate pe uneltele crimei atît în mod izolat, cît și complex. Există o deosebire esențială între rezultatele analizei și interpretarea lor și acest fapt este de înțeles. Reconstituirea evenimentelor bazate pe analiza microobiectelor este întotdeauna o interpretare, și nu o analiză ca atare. *Analiza*, indiferent de complexitatea ei, permite obținerea rezultatelor sub formă de observații sau mărimi chimice sau fizice ale particularităților obiectelor studiate. *Interpretarea* însă reprezintă explicarea rezultatelor observațiilor și măsurărilor, care constă în traducerea datelor analitice obținute în informație utilă pentru situația cercetată.

Uneori, diferența dintre analiză și interpretare este nesemnificativă, în acest caz interpretarea este evidentă și rezultatele analizei sînt explicate clar. În alte situații, interpretarea rezultatelor poate fi nu atît de evidentă.

Concluziile expertului, în mod inerent, constituie rezultatul cercetării de expertiză și reprezintă răspunsuri la întrebările puse, în care, pe baza cunoștințelor speciale, se constată existența sau absența unui fapt anumit. Încheierea reprezintă concluziile efectuate de expert după rezultatele cercetărilor efectuate, în baza datelor identificate sau prezentate lui despre obiectul cercetat și tezele științifice principale ale ramurii științifice în cauză [8].

După formă, se deosebesc diferite tipuri de concluzii ale experților: 1) concluzie *categorică* (pozitivă

sau negativă); 2) concluzie *probabilă*; 3) concluzia expertului *privind imposibilitatea de a răspunde la întrebarea pusă*, avînd datele inițiale propuse.

În literatura juridică este discutabilă problema semnificației probatoare a concluziei probabile a expertului și posibilității utilizării acesteia în procesul probatoriu.

După cum arată practica, majoritatea concluziilor de expertiză, legate de cercetarea microobiectelor, poartă un caracter probabil. Diferențele dintre concluziile probabile și cele categorice au un caracter condiționat.

În una și aceeași situație de expertiză, experții cu experiență de lucru, cu nivel de cunoștințe speciale, erudiție, caracter, concepție despre lume diferite pot oferi concluzii la fel de pozitive, însă nu la fel de categorice. Astfel de concluzii nu trebuie privite ca fiind contradictorii, deci nu trebuie luate drept criteriu formal la soluționarea problemei privind semnificația probatoare a lor.

Metodele instrumentale folosite la cercetarea microobiectelor presupun prelucrarea rezultatelor obținute în baza metodelor probabilității statistice. Aceasta este caracteristic, de exemplu, pentru cercetarea de expertiză molecular-genetică.

Astfel, în încheiere expertul trebuie să formuleze concluziile în forma permisă de metodele și metodologia cercetării folosite de el. Dacă se efectuează o evaluare probabilistă a rezultatelor obținute, în concluziile expertului trebuie să figureze nivelul de probabilitate a rezultatelor obținute.

Încheierea cu nivel înalt de probabilitate poate fi considerată practic de încredere. Totuși decizia despre fiabilitatea rezultatelor obținute aparține nu expertului, ci instanței în baza informațiilor de care dispune.

Concluzii. La moment, concluziile expertizei microobiectelor constituie un mijloc de probă și sînt evaluate conform principiilor de

apreciere a probelor. Cu toate acestea, concluziilor expertizei microobiectelor necesită o abordare specifică, deoarece aprecierea unui atare tip de probe se bazează pe aplicarea unor cunoștințe particulare pe care nu le posedă subiecții cu drept de a numi expertiza.

Referințe bibliografice

1. Безруких Е. С. Особенности взаимодействия следователя и оперативного работника на первоначальном этапе расследования преступлений в сфере незаконного оборота наркотиков. Дис. канд. юрид. наук. Калининград, 2003, 219 с.
2. Codul de procedură penală al Republicii Moldova. <http://lex.justice.md/md/326970/> (vizitat la 10.11.2014)
3. Баканова Л. П. Теоретические и практические основы использования микрообъектов в раскрытии и расследовании преступлений. Ташкент, 2005, 119 с.
4. Codul penal al Republicii Moldova. <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&id=331268> (vizitat la 10.11.2014)
5. Обнаружение, изъятие, исследование и использование микрообъектов в доказывании по уголовным делам. М., 1997, с. 125.
6. Грановский Г. Л. Понятие и основные положения общей теории решения криминалистических задач. В: Современное состояние и перспективы развития традиционных видов криминалистической экспертизы: Сборник научных трудов. М., 1997, с. 3–12.
7. Медико-криминалистическая идентификация: Настольная книга судебно-медицинского эксперта. Под общ. ред. В. В. Томилина. М., 2000, с. 39–40.
8. Орлов Ю. К. Заключение эксперта и его оценка (по уголовным делам). М., 1995, с. 45.

IDENTIFICAREA ESENȚEI ȘI ACCEPȚIUNILOR NIHILISMULUI JURIDIC

Rita MUNTEANU,
doctorandă, ULIM

SUMMARY

The idea of the rule of law is not feasible without overcoming legal incivility and the low level of the sense of justice. This article reveals the persistence of the phenomenon in the public consciousness and proves that legal nihilism routinely causes existing legislation to be ignored, violated and not executed inflicting serious harm on constitutional legality. Society in which any law-abiding citizen doesn't feel safe cannot promote development of adequate positive sense of justice, cannot be recognized as democratic and will not function as healthy civil society. A profound analysis of the phenomenon and of its interpretations is vital not from scientific curiosity but for a better understanding of a danger that could lead to the destruction of the legal and moral bases of our society.

Keywords: legal nihilism, public consciousness, rule of law

REZUMAT

Conceptul unui stat de drept este imposibil de realizat fără ridicarea nivelului de cultură juridică. Acest articol reflectă persistența fenomenului nihilismului juridic în cadrul conștiinței juridice și demonstrează că fenomenul dat duce la ignorarea, încălcarea și neexecutarea legislației în vigoare. Societatea în care cetățeanul responsabil nu se poate simți în siguranță, nu poate promova o conștiință juridică coerentă, nu poate fi considerată democratică și nu va funcționa ca atare. O analiză profundă a fenomenului și a interpretărilor sale este esențială nu din curiozitate științifică, ci pentru o mai bună înțelegere a unui pericol care ar putea duce la distrugerea bazelor juridice și morale ale societății noastre.

Cuvinte-cheie: nihilism juridic, conștiință juridică, stat de drept

Introducere. *Conștiința juridică ca fenomen juridic exprimă starea spirituală a indivizilor care se formează ca urmare a asimilării unor cunoștințe juridice și care reflectă atitudinea individului referitor la sistemul de drept, la modul în care sînt reglementate raporturile juridice, la activitatea organelor de stat și de drept [2, p. 81]. În societatea contemporană au loc suficiente cazuri în care conștiința juridică a indivizilor este într-un fel sau altul deformată, fie în virtutea deficitului de informație, fie a lipsei educației juridice, fie din cauza promovării slabe a valorilor juridice etc.*

Scopul prezentului articol constă în abordarea conceptuală a fenomenului studiat prin determinarea esenței și a accepțiunilor sale.

Metodele aplicate și materialele utilizate. Pentru atingerea scopului prestabilit au fost aplicate diferite metode de cercetare științifică: analiza, sinteza, comparația, studiul de caz și conștientizarea logică. La elaborarea acestui studiu au servit o serie de lucrări științifice, reglementări naționale și internaționale.

Rezultate obținute și discuții.

De-a lungul evoluției umane s-a vorbit, dar și s-a scris foarte mult despre fenomenul nihilismului moral, cultural, politic, etic, estetic, într-un cuvînt despre nihilismul social (general), dar o atenție deosebită s-a acordat nihilismului juridic, care s-a aflat într-o evoluție continuă. Este suficient să spunem că la conducerea societății umane s-au aflat mereu oamenii, și nu le-